

## ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Қурбонхонова Нуриҷаҳон Мирасановна дар мавзӯи «Манбаъҳои асотирӣ ва маросимӣ дар фолклори Бадахшон (дар мисоли архетипҳои парандагон ва ҳайвонот)», ки ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология, аз рӯйи ихтисоси 10.01.09 – фолклоршиносӣ пешниҳод шудааст.

Рисолаи илмии номзади Нуриҷаҳон Қурбонхонова - «Манбаъҳои асотирӣ ва маросимӣ дар фолклори Бадахшон (дар мисоли архетипҳои парандагон ва ҳайвонот)» ба яке аз мавзӯҳои нисбатан камомӯхташудаи фарҳанги мардумӣ – мавқеи устураҳо дар эҷодиёти сокинони Бадахшон бахшида шудааст.

Автореферат аз ду қисм иборат аст: I. Муқаддима; II. Қисми асосии таҳқиқот.

Қисми якуми автореферат, чунонки солҳои охир ба расмӣ даромадааст, аз ду бахш иборат аст: «Муқаддима» ва «Тавсифи умумии таҳқиқот». Дар бахши муқаддимаӣ – мубрамаӣ ва зарурати таҳқиқот, дараҷаи азхудшудаи масъалаи илмӣ ва назариявӣ методологии рисола, усулҳои таҳқиқот ва заминаҳои назариявӣ методологии таҳқиқот дарҷ шудаанд. Мубрамаи зарурати таҳқиқотро муаллиф дар он мебинад, ки «устураҳои ҳайвоноту парандагон дар боварҳои мардуми Бадахшон роҳ ёфта, бо мурури замон нахустин ҳаёлотҳои эҷодии онҳоро ташаккул дода ва дар шакли дигар вориди осори шифоӣ гардидаанд» (с. 4).

Дар бахши тавсифи умумии таҳқиқот ба таври маъмулӣ ҳадафу вазифа, объекту предмет, усулҳо, сарчашмаҳо, наwgонӣ, аҳамияти назариву амалӣ, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, саҳми шахсии унвонҷӯ ва амсоли ин дарҷ ёфтаанд. Навгонии таҳқиқоти худро муаллиф чунин муайян кардааст: «Рисолаи мазкур дар фолклоршиносии тоҷик ва омӯзиши фолклори Бадахшон аввалин таҳқиқоти илмӣ буда, тасаввуроти бостонии мардуми Бадахшонро дар бораи ҳайвоноту парандагон равшан месозад» (с. 10).

Дар қисми асосии таҳқиқот се боб, ҳафт фасл, ду зерфасл ва хулосаҳои диссертатсия ба таври мухтасар шарҳу тавзеҳ ёфтааст.

Боби якум «Сабабҳо ва заминаҳои пайдоиши устураэҷодҳо доир ба ҳайвонот дар осори шифоӣ» ном дошта, дар он масъалаҳои назариявии баҳси

шарҳи истилоҳи «устура» дар адабиётшиносӣ ва фолклоршиносӣ, сабабҳои пайдоиши устураҳо дар бораи ҳайвоноту парандагон, парастии ҳайвонот ва инъикоси он дар нақҳо ва ривоятҳои асотирӣ дар миёни мардуми Бадахшон, мавқеи устураҷодҳои нехосияту бахосият мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Дар ин маврид муаллиф бо таъя ба андешаҳои муҳаққиқони варзида А. Раҳмонзода ва Р. Раҳмонӣ истилоҳоти муҳталифиро, ки ба анвои гуногуни боварҳо тааллуқ доранд мавриди омӯзиш қарор дода, мавқеи худро муайян кардааст. Аз ин рӯ, вай дар «баробари қорбасти мафҳуми устураҳо ё асотир, истифодаи ривоятҳои асотирӣ низ қобили қабул донистааст» (с. 15).

Боби дуоми рисола «Тасвири суратмисолҳои асотирӣ дар осори шиғоҳии мардуми Бадахшон (дар мисоли парандагон)» номгузорӣ шуда, дар он ба ҳайси тамсил бозтоб шудани парандагон, инъикоси ҳислатҳои манфӣ доир ба парандагоне, ки дар фаҳмиши мардум зишт мебошанд, таҳқиқ шудааст. Муаллиф таҳқиқи масъаларо бо ҷалби маводи фаровон амалӣ намуда, ба хулосае меояд, ки «умуман устураҳо ва нақлвораҳо оид ба образи парандагон дар даврони инкишофи маърифати инсонӣ қатъ нагардида, балки давра ба давра шаклашонро иваз карда, то имрӯз бо шакли шеваи нав дар осори бадеӣ гуфта мешаванд» (с. 22).

«Ҷойивазкунии устураҳо дар расму ойин ва осори шиғоҳии мардуми Бадахшон» номи боби сеюми диссертатсия буда, дар он тасвири мубаддал шудани инсон ба ҳайвоноту парандагон, мавқеи рамз дар боварҳои асотирӣ ва ҷашну маросими мардумӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Ба хулосаи муаллиф «аз муҳтавои устураҳо бармеояд, ки ҳалқиятҳои дунё на танҳо ҳангоми ба ҷо овардани маросим, балки дар номгузорӣ ҳам аз олами ҳайвонот истифода мебарданд. Ин тарзи номгузорӣ дар худ рамзҳои гуногун дошта, одамон ба он боварӣ ва эътиқод доштанд» (с. 23). Андешаи мазкур дар рисола бо ишора ба маводе, ки мардуми Бадахшон ба фарзандонашон номҳои парандагону ҳайвонотро мегузоштанд, асоснок карда шудааст.

Хулосаи автореферат аз ду қисм: натиҷаҳои асосии илмии диссертатсия ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо иборат буда, дар он натиҷаҳои бадастомада дар ҷиҳати нагардида, тавсияҳои амалӣ пешниҳод карда шудаанд.

Ҳамин тариқ, аз баррасии автореферат бармеояд, ки рисолаи Н.М. Курбонхонова кори илмии баитмомрасида буда, аз аҳамияти муайяни назарӣ ва амалӣ бархурдор аст.

Норасоии автореферат, асосан дар баъзе сахҳои имлоӣ, инчунин номутобиқатии баъзе ибораву ҷумлаҳои матни тоҷикиву русӣ зоҳир мегардад.

Аммо камбудии мазкур сирф ҷанбаи техникӣ дошта, ислоҳпазир мебошанд ва ба муҳтавои асосии автореферат таъсири манфӣ надоранд.

Автореферат нишон медиҳад, ки рисолаи номзодии мазкур, кори таҳқиқии мустақили илмии ихтисосӣ ба ҳисоб рафта, дар риштаи фолклоршиносии илми филология аҳамияти муайяни назарӣ ва амалӣ дорад.

Аз мазмуну муҳтавои автореферат баръало маълум аст, ки он ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба талаботи рисолаҳои илмии номзодӣ пурра ҷавобгӯ буда, Курбонхонова Нуриҷаҳон Мирасановна сазовори унвони илмии номзодии илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10.01.09 – фолклоршиносӣ мебошад.

Доктори илмҳои филология,  
профессори кафедраи рӯзноманигории  
ватанӣ ва байналмилалӣ  
Донишгоҳи Славянии Россия  
ва Тоҷикистон



Абдуллозода М.А.

Имзои Абдуллозода Масрур Аҳмадро  
тасдиқ менамоем:  
Сардори шуъбаи кадрҳои  
Донишгоҳи Славянии Россия  
ва Тоҷикистон



Давлатов Х.Ҳ.

«10» Октябри 2021 с.